



Quadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singulos Quadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibus, Sacræ Scripturæ, Et Rerum notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæ Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Quæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. V. Nisi abundauerit iustitia vestra. Matth. 5.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

22
 umbra alarum eius verè in salutem, & hu-
 ius vita, & aeternæ protegentur. Mitte ex-
 cufationes in peccatis, ne culpes infirmâ
 carnem, fallacias diaboli. Te ipsum ac-
 cufâ: & audi Sapientem. Si dixeris. *Vires
 non suppetunt. Qui in fpektor est cordis, ipse
 intelligit, & feruatore anima tua nihil
 fallit, reddetq; homini iuxta opera sua.* Ser-
 uator tuus est Deus. Ipse liberator, atque
 faluator, nouit ipse vires nostras, & imper-
 fectum nostrum vident oculi eius. Quod
 potes petis; & quod non potes, præbet,
 & sic faluatis in Domino. Ergo quocum-
 que potest facere manus tua, instanter o-
 perare, *vt Spiritus faluus fit in die Domini
 nostri Iesu Christi, cui est gloria in sæcula
 sæculorum. Amen.*

Prou. 24. 12

Dan. 6. 27

Eccles. 9. 10

1 Cor. 5. 5

FERIA QUINTA
 DOMINICÆ PRIMÆ.

ARGVMENTVM.

Nisi abundauerit iustitia vestra, Matth. 5. In prima parte ostenditur, sinem legis Christi esse reddere hominẽ perfectissimum, idẽ ab ipso appetenda esse remedia, quibus talis perfectio acquiritur. De ira agitur, & ostenditur quã magnum malum. In secunda parte adhibet remediũ contra ipsam.

1.

VENIO ad vos hoc mane cũ
 salutatione Principis Aposto-
 lorum, qui fidelibus scribens,
 sic illos salutat. *Gratia vobis
 & pax multiplicetur* Hæc en-
 nim duo sunt, quæ hominem decent ma-
 ximè, gratia Dei, & pax hominis: vt sit ca-
 rus Deo, & hominibus, amans Dei, & a-
 matus à Deo, amans hominum & ab eis-
 dem hominibus verè dilectus. Hoc bo-
 num meredò cupiunt Apostoli fidelibus
 esse concessum. Idẽ consueuerunt hu-
 iusmodi vti salutatione, dum illis scriberent.
 Sic Ioannes. Ioannes septem Ecclesiis,
 quæ sunt in Asia. *Gratia vobis, & pax ab
 eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est,*

1 Pet. 1. 2.

Apoc. 1. 4.

Ira Paulus suos solitus erat salutare. Sic
 ad Colossenses: *Gratia vobis, & pax à Deo Coloss. 1. 2.*
 nostro Sic ad Philippenses, sic & ad Ephe- Phil. 1. 2.
 sios. At Petrus hoc tantum bonum no- Eph. 1. 2.
 bis exoptat cum abundantia donari. *Gra-
 tia vobis, & pax multiplicetur.* Nam &
 Paulus charitatem cupit abundanter illis Phil. 1. 9.
 erogari. *Et hoc ero (inquit) vt charitas ve-
 stra magis, ac magis abundet.* Hanc do-
 ctrinam didicerant à magistro, qui Eu-
 angelium prædicans dicebat. *Nisi abun-
 dauerit iustitia vestra plusquam Scribarũ,
 & Pharisæorum.* Quam ideo vt discam-
 mus, & nos illius verba diligenter audiam-
 mus, & examinemus.

Vbi duo nobis proponuntur. Primum 2.
 est regula generalis, de abundantia iusti-
 tiæ in communi. Dum dicitur: *Nisi abun-
 dauerit iustitia vestra, &c.* Secundum est
 regula specialis de proximi dilectione, cui
 & alia postmodũ subiiciuntur, vt sequẽ-
 tibus postea diebus audiemus. De qua
 speciali regula dicit Dominus: *Audistis
 quia dictum est antiquis, Non occides, qui
 autem occiderit, reuertit iudicio. Ego au-
 tem dico vobis, quia omnis qui irascitur fra-
 tri suo, reus erit iudicio.*

Circa regulam decretumque generale,
 quator attende, & primum quod hanc do-
 ctrinam facit sequi ex præcedenti, in qua
 fecerat mentionem de varietate manda-
 torum, in quibus sunt minimæ, maxima
 & mediocria. Dixit enim ibi. *Qui ergo sol-
 uerit vnum de mandatis istis minimis. Ex
 quibus verbis innuitur & maxima dari. Ita
 quod dicens: Qui autem fecerit, & docue-
 rit, hic magnus vocabitur, intelligi voluit.
 Qui fecerit maxima mandata, & eadem
 alios facere docuerit, hic erit magnus. Mi-
 nima ergo pertinebant ad legem veterem,
 magna ad nouam. Ne igitur putaret iam
 satis esse præcepta illa seruari, addit. *Dico
 enim vobis, nisi abundauerit iustitia ve-
 stra plusquam Scribarum, & Pharisæo-
 rum, non intrabitis in regnum cælorum.**

Secundò. Attende, quod Deus vult o-
 mnium creaturarũ perfectionẽ. Vnde feri-
 ptura. *Igitur perfecti sunt cæli, & terra; per-
 fecti (inquam) quia formis suis propriis v-
 numquodq; statuerat, dans esse proprium,
 & natu-*

Genes. 2. 1.

& naturam competentem illi, ut nihil esset in suo genere imperfectum, quae omnia comprehendit sub his duobus nominibus, caelum videlicet, & terra. Quod & in principio fecit, quando argumentum rerum a se factarum strictim comprehendere voluit: quod ut explicatius postea declararet, dixit. *In principio creavit Deus caelum, & terram.*

4 *Gen. 1.1. Exo. 31.17. Exo. 10.11.* Ita quod principium illud totis sex diebus continebatur; scriptum quippe in lege est. *Sex diebus creavit Deus caelum, & terram: & in eiusdem rursus sex diebus. Fecit Dominus caelum, & terram, mare, & omnia, quae in eis sunt.* Vbi patet, quod per caelum, & terram intelligi necesse est, omnia quaecunque sex illis diebus ab ipso creatore condita sunt. Quod manifestius aperit, dicens. *Igitur perfecti sunt caeli, & terra, & omnis ornatus eorum.* Ornatus vero est plenitudo eorum, de qua plenitudine dicit Psalmista. *Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo.* Sicut autem aliud non est terra, & orbis terrarum: ita idem prorsus est plenitudo, & universi, qui habitant in terra. Haec omnia perfecta sunt, quantum prima illorum conditio, & creatio postulabat. Quod autem Deus omnia velit esse perfecta, manifestat Scriptura, subdens. *Et requieuit Deus de septimo ab omni opere suo, quod pararat.* Quod est dicere. Non requieuit nisi postquam perfecti sunt caeli, & terra, & ornatus eorum. Illis vero perfectis tum requieuit ab omni opere suo.

5 *Gen. 2.1. Psal. 131.1.* Non enim requiescit donec compleat omnes cogitationes cordis sui. Sicut autem naturam tum illis dedit, atque virtutem, & potestatem; haud secus postmodum eduxit illas ad operationes suas, in quibus earum ultima consistit, atque summa perfectio. Ita quod sicut non requieuit ipse, donec perfecisset creationem omnem; ita creaturarum nulla, quietem habeat, donec operando ad verticem suae perveniat excellentiae. Quod, ut facerent, sicut ipse omnia in Sapientia fecit, ita super illam talem effudit sapientiam, qualem uniuscuiusque natura exigebat. Haec vero est

Psal. 104.24.

inclinatio quaedam illi naturalis, quaeque natura suam ad operandum extendit potestatem. Ideo inclinatio in carne corrupta, qua prona est ad malum ab adolescentia sua, dicitur ab Apostolo, *prudentia carnis*, quae praevincit rationem, unde homini inest, etiam ab adolescentia sua, quando videlicet mens, & ratio usum adhuc perfectum non est liberi arbitrij consecuta, ut non immerito inclinatio rerum secundum naturam earum dicatur sapientia à Deo diffusa super omnia opera sua.

Rom. 3. 6.

6 At creatura ratione praedita, cum non naturaliter dumtaxat, sed spontaneae quoque exeat ad opus suum, altiori indiguit sapientia, qua cognoscens discerneret bonum à malo, & ita sciret reprobare malum, & eligere bonum. Hanc ergo excellentiorem sapientiam hominibus tribuit per legem suam, qua dirigeret gressus eorum. Vnde Propheta. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Quo lumine procedente, statui custodire iudicia iustitiae tuae. Vidi enim in lumine legis tuae viam, qua mihi pergere conueniebat, illamque elegi, & assumpsi, atque peregi. Ergo ut perveniret ad suum perfectum, lege instituendus erat, quae est nostra sapientia, & intellectus nobis tunc est promissus quando dictum est nobis. *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: Firmabo super te oculos meos, id est illuminationem sapientiae meae. Nolite ergo fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Ne videntes non videatis, & audientes non audiat.

Psal. 118. 105

Psal. 31. 8.

Psal. 31. 9.

7 At vero cum hominis operatio, qua perficitur non una tantum sit, sed multiplex, quod non sit homo ad unum determinatus ex libera sua voluntate.

Attende tertio, quod haec lex, & sapientia nostra, ita disposita est, ut plura demonstrat, in quibus gradus consistent humanae perfectionis. Id quod, sicut decet nostram libertatem, ut liberè apponat quisque ad quodcumque voluerit manum suam; ita multum cum divina sapientia quadrat, quae sicut in mundo materiali tam diversas condidit species, ut fieret singularis quaedam, & conspicua universi pulchritudo;

haud fecus in mundo isto nobiliori, quod est humanum genus, maxima varietas maxime testis esset exploratissimus celestis, diuinæque Sapientia. Hæc itaque ratio est, quam obrem in condenda lege sua, non viam modo tenuit rationem, aut viam: sed primo legem suam inseruit in visceribus nostris, vt vnusquisque sibi esset lex, & legeret in tabulis cordis sui, quid sibi faciendum esset, quidue cauendum: additis nihilominus ad pleniorum intelligentiam, & instructionem exterioribus quoque colloctionibus, & intimis illuminationibus, vt perfectè esset homo ad bonum illud instructus, quod sibi fuerat imperatum.

8 Hinc factum est, vt nedum ex libertate, ac libera voluntate hominum in eadè seruanda lege diuersitas contingeret, verum etiam alia, & alia claritas, veluti stellarum non eodem modo lucentium, à Deo desuper diffusa, & infusa, in causa esset, cur alius quidem sic, alius autem sic in atsequenda congrua per legem perfectione, Deo sic disponente, se gereret: Legi autem in cordibus impressæ quando libuit illi expressam, & in tabulis, addidit, & in volumine legis, in qua etiam mandata, secundum sui beneplaciti sapientissimam dispositionem, multiplicaret. Tandem vero legem illam, mandatorum decretis, fidei legem per Euangelium instituit, in qua ad summam eueheret Euangelicos homines perfectione. Ità vt multiplicitas ad sublimitatem reduceretur: & homo, qui tot variisque præceptis tenebatur implexus, iam in libertate vocatus, & in breui, amoris lege collectus, leuaret se super se, ascendens ad apicem perfectionis omnis, hominibus possibilis, vt perfectè esset homo Dei, ad omne opus bonum instructus, per charitatem, in qua tota lex pendet, & Prophetæ. Adeo vt vocem, à

Matt. 5. 48 Patribus non auditam, nos audiamus. *Esote vos perfecti sicut & Pater vester celestis perfectus est, vt effectum illius salutarionis, & desiderij, seu etiam preceationis consequamur. Nempè, misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur. Merito ergo dicit Dominus. Nisi abundauerit iustitia*

vestra plus, quam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum. Quod est, nisi seruaueritis legem vobis data, in qua maior perfectio continetur, nullo pacto aditus vobis patet ad celestem gloriam.

9 Vbi quartò attende, quòd summa perfectio hominibus proposita, est regnum caelorum in summo caelo, summa enim perfectio nostra, nostra beatitudo est quia bonum, acquisitum à sentiente, delectat gignitque voluptatem. Et quando sensus est multa cogitans, non videlicet determinatus ad vnum obiectum sensibile, sicut visus ad colorem; sed vniuersa percurrit obiecta, qualis sensus mens nostra est. Tunc bonum eius sed plenum sit, beatitudo est, que status est omnium bonorum aggregatione perfectus. Hoc est perfectum illud, de quo Paulus. *Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Hoc celeste perfectio illa præcedit, quæ in terris est consequenda. Et hæc est iustitia, quæ virtutem omnem cõpellit, quæ in sacris literis, & iustitia dicitur, & sapientia, & timor Domini, & legis diuinæ observatio, siue obedientia. Et hæc est perfectio, de qua dicit Apostolus. *Nò quod iam peruenierim, aut perfectus sim, sequor autè si quo modo comprehendam, in quo comprehensus sum à Christo Iesu, & de quo supra. Vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Pater, vt trahat ad filium comprehendit hominem quasi per manum apprehendens eum. Cuius (inquit) ego apprehendi dexteram.* Hoc autem per gratiam, qua ad perfectum ducit, ipse perficit. Qui per omnia gratiam sequeretur, atque in omnibus illi consentiret, & comprehenderet, in quo esset cõprehensus, ad omne opus bonum instructus, & in omni bono opere consummatus. Qui enim creauit hominem, cum perfectas aequitatis, vsque ad summum perfectionis verticem euehit. *I in iustorum semita quasi lux splens procedit, & crecit vsque ad perfectam diem.* Iure itaque merito, qui in hoc modico fidelis fuit, ad summum, quo perituratur bonum euehendus est, ita quod perfectio viæ ducat ad perfectionem vitæ, & iustitia perducatur ad regnum caelorum;

Quod

Quod in arca fœderis videtur apte fi-
 guratum fuisse. Neque enim dubitandum
 quin arca illa significet iustitiam, quæ ex
 lege est, puta quæ perfecta est legis obser-
 uatio, cum dicatur, *Arca fœderis seu testa-*
menti, id est legis; eo quod in illa legis ta-
 bulæ seruarentur: super hanc Deus ostendebatur
 vt sedens, quia ipsa erat scabellum pedum eius,
 ex alis Cherubim, quasi apta ta sede. Vnde
 federe dicitur super Cherubim, hoc autem federe
 regnare est. Quod Psalmus aperte demonstrat,
 canens. *Dominus regnauit, irascentur populi, qui se-*
det super Cherubim, moueatur terra. Populos
 irasci, & terram commoueri idem est. Ita ergo
 Dominum, & regnare & sedere super Cherubim,
 eadem prorsus est res. Hoc ergo est regnum Dei.
 Quod quidem notatur esse regnum cœlorum, quando
 qui regnat, sedet super Cherubim qui sunt ciues
 cœlestes: & quorū habitatio in cœlis est: huic
 regnanti, arca coniuncta est, quæ scabellum est
 pedum eius, coniuncta (inquam) per subiectionem,
 ergo à iustitia ascenditur ad regnum cœlorum,
 & per gratiam in iusto iam rex gloria. En via
 perueniendi ad regnum cœlorum. Hinc Salomon.
Qui redi sunt, habitabunt in terra, & simplices
permanebunt in ea.
 Mos est veterum Scripturarum obedientibus
 Deo promittere bona ista, quæ hominibus
 parent, per quæ tamen inuisibilia debebant
 intelligi. Nam & illius temporis iusti prosperati
 sunt, & si qui tentati sunt, postmodum quoque
 ad sublata bona, etiam cum incremento, restituti
 sunt. Sic Iob, sic Tobias, sic Dauid. Per hæc
 igitur temporalia, quæ prisco illi temporis
 conueniunt, quæ sunt spiritualia, ostendebantur.
 Nam & Christus, qui regnum cœlorum re-
 mittit, dicens. *Beati pauperes spiritu, quoniam*
ipsorum est regnum cœlorum. Illud idem mox
 terram vocat. *Beati* (inquit) *mites, quoniam*
ipsi possidebunt terram. Quali dicat. Quod
 ego nunc terram nomen, regnum cœlorum est.
 Neque in mea pollicitatione à magnis ad parua
 descendo, vt sciatis hanc esse terram, quæ
 priscis temporibus à Patre meo vobis pro-

mittebatur. *Qui ergo redi sunt, habitabunt*
in terra hac. Ipsorum est enim regnum
 cœlorum, & simplices permanebunt in ea.
 Propitius sit nobis Deus, vt in hac terra,
 quam pedibus calcamus non diutius per-
 maneamus. Ideo enim oculi nostri ad
 Dominum Deum nostrum, vt eripiat nos
 de luto fœcis, & abbreviet incolatum no-
 strum, ne nimis prolongetur, & finiat tan-
 dem peregrinationem nostram, & col-
 locet cum principibus populi sui, in regno
 suo.

Hæc certè est terra, in qua simplices
 permanebunt. Quia in permanente, non
 autem in transeunte permanetur; hic au-
 tem permanentem non habemus mansio-
 nem. Quia in domo Patris, qui in cœlis est,
 mansiones etiam multe sunt. In terra au-
 tem via est, & peregrinatio; sic ergo intel-
 ligamus alias similes promissiones. *Custo-*
di legem, atque consilium, & erit vita ani-
me tua, & gratia faucibus tuis. Rursus,
Gloriam sapientes possidebunt: stultorum
exaltatio, ignominia. Rursus. *Arripe sa-*
pientiam, & exaltabit te: glorificaberis ab
ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit ca-
piti tuo augmenta gratiarum, & corona in-
clyta proteget te. O vtinam etiam bona vi-
 tæ præsentis, quæ iustitia, & virtus secum
 afferunt, degultaremus. O vtinam abun-
 daret iustitia nostra, & has suas promissio-
 nes proculdubio etiam in hac vita conse-
 queremur; & erit (inquit) vita animæ tuæ,
 & gratia faucibus tuis. Si comminata
 mors, mala secum traxit vniuersa; bona
 vniuersa certè in vitæ pollicitatione pro-
 mittuntur. Erit vita animæ tuæ, viues (in-
 quam) verè; vera vita erat vita tua. *Vigi-*
lans, & dormiens bene habebis. Tunc am-
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus
non impinget. Nedum in domo tua securus
 eris; sed etiam custodieris in omnibus
 viis tuis, vt à nemine offendaris. Nedum
 in domo tua commodè viues, & sine mole-
 stia, at in itinere quoque pes tuus non im-
 pinget, vt non offendas ad lapidem pedem
 tuum, vt tibi mala non occurrant.

Præterea ne dum vigilans ab omni ma-
 lo eripieris, verum & dormiens. *Si dor-*
mieris (inquit) non timebis, requiesces,
 & su-

Pro. 2. 22.
 Ioan. 14. 2.
 Prou. 3. 22.
 Prou. 3. 35.
 Psal. 4. 8.
 Pro. 3. 23.
 Pro. 3. 24.

Et suavis erit somnus tuus Ne paucas repen-
tino terrore, Et irruentes tibi potentias im-
piorum Ne paucas, id est, non expauesces.
 Eadem enim vox Hebraeis est, quae futu-
 rum indicat & iubet. Quando videlicet
 cubabis, in lecto tuo, non timebis, quod
 superueniat tibi repentina calamitas, etiā
 à potestate tenebrarum, & hominum im-
 piorum. *Dominus enim* (inquit) *erit in la-*
tere tuo, Et custodiet pedem tuum, ne capia-
ris, ne videlicet illaqueeris. Mundus la-
 queis plenus, vndique pericula, vbique of-
 fendicula, nullus tutus locus, omnia dolis
 referta, omnia malis, omnia perturbatio-
 nibus. Vnicum remedium est tantis in-
 commodis. Quod verò illud? custodi le-
 gem, atque consilium, arripe sapientiam,
 amplectere iustitiam, & Dominus custo-
 diet te ab omni malo, & iam pedem im-
 mittes, vt intres regnum caelorum. Nam
 & gratia erit faucibus tuis. Quid autem
 hoc? pro faucibus intellige guttur, & col-
 lum, quod solent monilia, & torques or-
 nare, & decorare. Gratia igitur ista est pul-
 chritudo, & forma speciosa. Rursus dulcia
 faucibus tuis immittentur, vt & exterius
 appareas in decore, & interius gaudeas de
 bonis Domini.

Pro. 3. 26.

14 Ad specialem regulam nunc tandem
 transeamus. Vbi duo facit Dominus. Pri-
 mò ostendit quàm malum sit irasci. Pos-
 tea hortationem facit, siue iussionem po-
 titius, docens cuiusmodi remedium contra
 tantum malum nobis sit adhibendum, di-
 cens. *Cum ergo offers munus tuum ad alta-*
re, &c. Explicaturus malignitatem iracun-
 diae citat veterem legem, & assert suam; de
 veteri ita loquens. *Audistis, quia dictum*
est antiquis. Non occides qui autem occide-
rit rem erit iudicio de sua subdens. *Ego*
autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur
fratri suo, reus erit iudicio Atque ita decla-
 rat Dominus quomodo sit nostra iustitia
 superiustitiam Scribarum, & Phariseo-
 rum abundantior; nempe vt excellentius
 obseruemus mandata Dei. Ad explican-
 dum irae malitiam, argumentum sumit à
 poena eidem per legem taxata. *Audistis*
(inquit) quia dictum est. Qui occiderit, reus
erit iudicio. Ego autem dico, &c. Iudicium

Num. 35.
16.

illud erat, quo discernebatur, numinopi-
 narum, aut praemeditatum, quis homici-
 dium commisisset. Nam si ex industria
 quis proximum interfecisset, morte ple-
 ctebatur: si autem casu, poterat in ciuita-
 tibus refugii à morte liberari.

At in nostra lege, *omnis, qui irascitur*
fratri suo, reus erit iudicio Vt diiudican-
 dum sit, num ira illa sit eius generis, de
 quo scriptum est. *Irascimini, Et nolite pec-*
care. An culpa quidem sit sed leuis. De
 qua Apostolus. *Sol non occidas super ira-*
cundiam vestram. Vel fortè talis sit, qualis
 iracundia Cain, qui occidit fratrem suum;
 quae si huiusmodi reperta fuerit, sicut ho-
 micida tunc morte plectatur: ita, qui sic
 irascitur, reus est gehennae ignis, morte,
 videlicet aeterna. Quoniam verò signa ira-
 cundiae exterius ostensa, quamuis modico
 signo, cuiusmodi est vox *raccha*, quae tunc
 erat indignantis vox, in periculum malis
 iniiciunt, ideo exactioni iudicio opus est,
 quod concilio celebratur, vbi ad discuti-
 endam culpam plures conueniunt sapien-
 tes. Hoc augmentum culpae, & poenae o-
 stendit, quod rigorosus expendantur cul-
 pae in nostra lege, quam in veteri. Vnde &
 ibi poterant falli, & fallere Iudices. At in
 nostra impletur quod praedixit Isaias. *Ecco*
in iustitia regnabit Rex, Et principes in iu-
dicio praeerunt. Non vocabitur vltra is,
 qui insipiens est, Princeps, neque fraudu-
 lentus vocabitur maior. Iudicium illud
 fiebat ab hominibus; hoc verò fit à Deo,
 qui solus potest mittere in gehennam.
 Quod dicit. *Qui autem dixerit fatue, reus*
erit gehennae ignis; sic intellige, quod vbi
 culpa euidentis est, poena est ignis. In ira-
 cundia, aut in signo non est adeò exploratum
 peccatum, sicut quando aperta est ini-
 iuria. Nam duobus primis modis zelus
 potest esse iustitiae, sicut de se dicit David.
Super inimicos tuos tabescebam, perfecto o-
dio, id est, valde magno, oderam illos; Et
inimici facti sunt mihi. At iniuria ex ira
 procedens, culpam aperit, vt non sit vltra
 iudicio, aut concilio discutienda. Vbi au-
 tem aperta est culpa tam in primo, quam
 in secundo gradu, iam diuino iudicio poe-
 na taxata est, quae est gehennae ignis. Ex
 his

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

his duo consequuntur. Primum, maximum malum esse iram, quæ tanto supplicio plectitur. Secundum, quod cum pœna atrox magis, atque acerba huius legis transgressoribus debeat, lex ista exactiorem flagiter obseruantiam: & iam *Nisi abundauerit iustitia vestra, non intrabitis in regnum cœlorum.*

16 Qua in re hoc quoque obseruandum est. Quod vi legis Euangelicæ nemo est ab hominibus morte mulctandus. Summa enim punitio à lege ista taxata est ex terminari de populo suo, vnde transgressor sit tamquam Ethnicus, & Publicanus. Nam sicut obseruantium merces est regnum cœlorum, quod solus Deus donat, ita transgressorum punitio ignis est gehennæ, qua solus Deus damnat, re ipsa mittens in stagnū ignis. Et hæc est ratio quædam; quamobrem hominibus antiquis temporalia, tum bona, tum mala proponerentur, quia secundum legem illius temporis temporaliter, & in hoc mundo homines iudicabantur. At lex nostra imprimis spectat retributionem futuram, quæ cum carnales homines non adeo impense exciter; idcirco amore magis inuitat, & prouocat ad Deum amandum propter seipsum. Quoniam calcaria timoris, ac spei, ut potè remotiora, non sic acriter pungunt.

17 *Exhortatio* Propterea ab ira, & odio, & omni mala voluntate nobis, qui huic tam excelsæ legi sumus subiecti, maxime cauendum est. Quia lex ista lex amoris est, ordinat nendum exteriora opera; verum etiam & potissimum animi exteriores motus, vbi in cathedra sedet, qui totius animæ regno potitur, princeps amor. Sit igitur procul à nobis iracundia, quæ subuertit huius regni quietem, & pacem. *Ira enim & furor* (inquit sapiens) *utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorū.* Quod peccator contineat iram, & furorem, qui nihil est aliud quam ira vehementior, multiplicem habet sensum. Tum videlicet, quod qui peccatis est assuetus, facile irascitur, sic Deo permittente. Tum quod vir iracundus variis peccatorum generibus implicat semetipsum. Multa enim ma-

Tom. I. Belliniani.

la, & vitia furorem consequuntur. Tum demum quod ira numquam nisi peccatori contingit; non enim potest esse peccatum primum in homine. Irascitur enim homo tunc tantum, quando impeditur concupiscentia eius, ut aut adipisci non valeat, aut retinere, quod amat inordinatè. Amor enim inordinatus omnium malorum est artifex; & *Radix omnium malorum est cupiditas,* cui dum libet, quod non licet, reliqua omnia peccata contingunt, maxime verò iracundia. Quoniam inordinatus animus non potens est, quæcumque voluerit assequi secundum desideria cordis eius; & tunc iracundiæ motus tanquam ex ardentis fornace confurgunt, ac proinde, qui modò iracundus est, antè hoc iam erat peccator. Ita Cain videns à Deo se esse postpositum fratri suo, iratus est valde, & præliuore etiam contra Deum accensus, nolebat nec oculos leuare, vnde concidit vultus eius. Sic enim de illo dicit scriptura. *Iratus est vehementer, & concidit vultus eius.* Deus autem, qui & illius, quamuis peccatoris curam habebat, ut eum ad cognoscendam culpam suam, eamque voluntaria confessione delendam prouocaret, sic eum allocutus est. *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?*

18 Vellem, ut quicumque irascitur, hanc vocem animo auscultaret intento. Quare iratus es? redde ratione indignationis tuæ. Nullam certè reddere poteris. Insipienter enim agis sicut Saul confessus est sine ratione procedens. Non enim frustra dixit Salomon. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.* Quare iratus es? O execrabile facinus, & irrationabile opus. Ira, & furor utraque execrabilia. Extra sacrum, extra legem Dei, extra quoque humanam rationem. Dic, responde: Quare iratus es? responde si quid habes, ut iustificeris. Radix prima iracundiæ irrationabilis est, exoritur enim ex concupiscentia, quæ sine ratione concupiscit, quod lege prohibitum est; *qua lex ratio Dei est.* Quare, o Cain, iratus es? putas ne Deum iniuste tecum agere, & cum fratre tuo? Si ad Abel, & ad munera eius, non verò ad te, & ad munera tua respexit,

N exami-

examina conscientiam tuam, diligenter inquire, quid egeris, quo animo id egeris, & videbis à te processisse, vt non respicerentur munera tua tecum. Et quid culpæ est in fratre tuo, vt eum oderis, vt inuideas illi de muneribus Dei? Si respexit DEVS humilitatem animæ suæ, & puritatem manus, & mentis suæ, quid commertur, vt tu offensus bonitate suâ exaceris aduersus illum malignitatem tuam? Quare iratus es? Nulla te ratio ad hoc potuit mouere, nullus rectus animi motus: furor tuus, malitia tua, peccatum tuum, quo etiam indignus iactus es, qui ab oculo maiestatis Dei, utque benignitatis eius, respiceris: hæc te mouerunt. Dum te furor exagitat, rationi non est locus: perpetrato fraticidio cum furor efferbuerit, tunc cognosces malignitatem tuam, confiteberis palam.

Gen 4. 13. *Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear.* O iracundiam, quæ animum impedit, ne possit cernere verum, quæ oculos nedum claudit, sed & eruit, ne videant malum, quid sit, dum fit: cedit ira, succedat ratio, & clamabit. Maior est iniquitas mea, quam putaram. Tu ergo, homo,

Eccl. 23. 6. præmitte rationem iracundiæ tuæ, ausculta sapientem. Memorare nouissimorum, & desine inimicari, memento timorem Dei, & ne irascaris proximo. Si Cain à presentibus auertisset intuitum, & ad futura conuertisset, menti admouens, quæ peccantibus accidunt, non fuisset in fratrem crudelis, impius in Deum. Ira irâ plectitur; ira hominis Dei iracundiam promeretur. Audi Psalmistam. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Sine ratione faciunt, qui aduersus proximum commouentur, & ided tunc lo-

Psal 2. 1. *quetur ad eos in ira sua, & in furore suo consurbabit eos.* Horum nouissimorum memorare. Quia Deus inultum abire non patitur, & cum tranquillitate iudicabit, quod tu furens committis: sed acerbitas pœnæ etiâ in tranquillitate decretæ, quasi irascentem Deum, furentemque demonstrat. Idque eò magis, quo lex eius charitas, pax, patientia, mansuetudo est. Cui nihil aduersatur magis quam ira, furor, c-

dium, impatientia, malignitas, crudelitas.

Quomodo ergo impletur ab iracundis? Ergo memento timorem Dei, & ne irascaris proximo.

SECUNDA PARS.

19
Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, &c. Nunc demum hortatur, & iubet, quid pro remedio contra iram à suis fidelibus præstandum sit. Facta enim declaratione, quàm magnum malum sit proximum offendere solo etiam, & non multo aspero verbo, elicit documentum, quo nobis remedium contra iram intendit persuadere. Quod remedium est reconciliatio, cuius necessitatem volens proponere, decernit etiam oblationes Altissimo, cui offeruntur, nisi præcedat reconciliatio, gratas non futuras. Vbi rursus apparet, quàm Deo displiceat proximi offensa. Duo itaq; proponit bona; alterum est, munus Deo offerre; alterum est, offenso proximo reconciliari; vt utrumq; bonum est, vt utrumq; Deo acceptum, si ordinatè fiat. Quis autem non putaret Dei oblationem, proximi reconciliatiõni esse præferendam? Nam Deus est Deus, & homo est homo, & ordo erga superiores, secundum rectam Physicam, præcedit ordinem erga inferiores, & æqualem; & tamen Deo tantum est cordi, vt pacem habeamus inter nos, vt si illa non præcedat, ad munera nostra aspicere non dignetur. Et per Salomonem diffinitum est. Facere misericordiam, & iudicium magis placet Domino, quàm victimæ. Et idcirco iubet. Si offers munus tuum. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Et vt fortius premat, non absolute dixit, præmittendam esse reconciliatiõnem, sed casum posuit, quod si tibi offerenti, iam inchoata oblatione, & ante altare stanti, vt illam compleas, veniat in mentem, quod iuste erga te sit indignatus frater tuus, tunc ibi dimisso munere tuo, & imperfecta adhuc oblatione, vade, priusquàm ultra in illa progrediaris, ad fratrem tuum, & sic age, vt restituta pæe reconciliatus illi, ad diuinum reuertaris obsequium perficiendum. En ordo necessarius, sine quo etiâ oblatio, quam iussit Deus ipse, non sit illi

illi accepta. Nam ne putares oblationem à Deo esse neglectam, mandat, vt præmissa reconciliatione, compleatur. Vos sacerdotes, sedentes in throno gratiæ, quando ad iudicium vestrum accedunt homines poenitentes, qui bona verba dant de de facienda iniuria, vel damno proximi, vt factio præueniant ad altare, ordinè peruertentes, quem nunc Dei sapientia Christus instituit; recordamini horum verborum. *Si offers munus, &c.*

20. Ex his iam patet quod reconciliatio nõ bona sit modò, verum, & necessaria. Vbi primum supponitur offensa. *Si ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, nempe qd offenderis illum, vnde iuste possiet de te exoptulare. Hoc est. n. habere aliquid aduersum te, esse, videlicet à te offensum. Sicut & Dominus dicit in Apocalypsi aduersus Ecclesiã Ephesinam.*

Apoc. 1. 4. Habeo aduersus te, quod charitatem tuã primam reliquisti. Et Ecclesiã Pergami. Ha-

Apoc. 2. 2. beo aduersus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinã Balaam. Habet ergo aliquid aduersus proximum, qui ab illo offensus est. Supposita igitur offensa, est semper reconciliatio necessaria. Si igitur ante altare constitutus recordatus fueris te proximũ tuum offendisse, vade reconciliari: nam offensio offendente perdit. Vnde dicebat

Mat. 18. 15. Dominus de illo. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Non ergò leue quid putares offendere fratrem tuum. Quoniã dum illi noceres, te ipsum perdis; dum auferis pecuniam, odio habes animam propriã; dum famã detrahis, gloria te ipsum priuas æterna; vulnus illi infligens te ipsum totum interimis. Huic malo medetur reconciliatio, quæ vt habeatur, proximo satisfaciendum est, illique, quantum possumus, restituenda sunt ablata, vt res, si possibile sit, redeat in pristinum. Quod offendens & optare debet, & conari pro viribus, vt verè nolit proximum offendisse: ac proinde per ipsum non stet, quin proximus iam offensus illi reconcilietur. Idèò, & præcepto legis furtum restituere tenebatur. Raptori multa compotes indicebatur. Hinc quoniam Maria soror Moyse contra illum locuta est, à Deo lepra percussa est. Moy-

Exod. 21. 16 & 2. 1. Num. 12. 1.

ses enim erat mitissimus super omnes homines, qui morabantur super terram, & propterea Deus ab illum offendentibus supplicium exigebat.

Facta satisfactione, tunc tenetur offensus reconciliari, atque ex corde dimittere, vt pax sequatur. Amat enim Deus pacem in domo sua, vult filios suos se mutuo diligere, ac beneficijs promereri. *Vt filios Iob. 11. 52. (inquit) Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.* Mortuus est Christus, vt nos mutuo diligamur, vt scimus vnum inter nos. Heu! quam est pacis amator? Sic *1. Pet. 3. 8.* Apostoli nos hortantur. Omnes vnanimè compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes modesti, humiles, nõ reddētes malũ pro malo, nec maledictũ pro maledictò, sed è contrario benedicentes. Vnitas Deo chara est, quia, & ipse vnus est Deus, vnus pater omnium nostrũ, vnus paterfamilias; nos verò sumus domus eius, vnus populus. *At si domus supra domum sit diuisa, cadit. Luc. 11. 17.* At Deus domum suam, vult stantem esse, stabilem, firmam: propterea non est Deus dissensionis, sed pacis.

Nam & Salomon ait: *Qui reddidit mala 12. pro bonis, non recedet malum de domo eius. Pro. 17. 13.* Et adèò pacis amator est, vt nolit sacrificium ab his, qui oderunt pacem. Præterea mundis tantummodo licebat offerre sacrificium; alioqui magis offensum se Deus reputabat, si quis immundus præsumeret ante illum accedere. Magna verò macula est inimicitia cum proximo. Mundare igitur priusquam accedas ad altare. Hanc mundiciam præstat reconciliatio. Audi principem Apostolorum. *Animas vestras sanctificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde inuicem diligite attentius. Non hi simplici corde diligunt, de quibus scriptum est. In corde, & corde locuti sunt, vniuersa labia dolosa. Denique obedientiam vult Deus; magis quam sacrificium. Quid enim nostrum sacrificium, aut quoduis nostris obsequium Deo prodest, aut quid illi præstat? Non ob aliud grata sunt illi sacrificia, & obsequia nostra, quàm quia ab eo mandata sunt nobis. Mandat verò, vt prius proximum diligamus, quàm illi cultum*

Iob. 11. 52.

1. Pet. 3. 8.

Eph. 4. 6.

Luc. 11. 17.

12.

Pro. 17.

13.

Num. 9. 6.

1. Pet. 1. 22.

Psal. 11. 3.

exhibeamus. Si ergo accedas ad eum proximo non coniunctus, te reicit inobedientem, temeritatem tuam redarguit, & quasi ipsum irrides reprobatur te. Ita ingrata fuerunt illi sacrificia Sathili, qui non obtemperauerat Deo iubenti, ut omnia, quae **1. Reg. 15. 22.** erant Amalecitarum aboleret. Hinc Salomon. **Ecc. 4. 17.** *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei: & appropinqua, ut audias. Multo enim melior est obedientia, quam stultorum uictima, qui nesciunt quid faciunt mali.* Victimam stultorum vocat obsequia Deo impensa ab homine odiente proximum suum contra Dei praecipuum. At quid quae obsequia ista? frustra laboras, nec tibi prodes, nec Deo places, petitiones tuae putrescunt apud Deum, pro suaui odore factorem mittis. *Stultorum* (inquit) *uictima.* Quare stulti? quia nesciunt, quid faciunt mali. Ergo malum faciunt. Quid stultius, quam malum facere quasi bonum? Quid stultius, quam velle Deo placere in eo, quod illi displicet? Quid stultius, quam cum opere peccati, peccatum putare deleri? Ideo *custodi pedem tuum ingrediens domum Dei*, & ad Deum accedes, attentissime debes inspicere, & considerare quid facias. Tunc intentus ausculta, quid a te petit Deus, ut noueris quid te ab eo petere oporteat.

23. Ausculta ergo. *Audi populus meus, & Exhortari loquar Israel, & testificabor tibi. Deus, Deus Psa. 49. 7. tuus ego sum. Non in sacrificiis tuis arguam te. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Audite ergo vos fideles, qui estis populus Dei, & attendite, quae Deus testificatur. *Deus, Deus tuus ego sum.* Quid per hoc intendit? ut attendere audiamus, quia Deus est, qui loquitur, & qui iubet, ut audiamus. Quid vero audituri sumus? Primum quod ipse sit Deus. Et si Deus est, nullo indiget. Non ergo illi profunt obsequia nostra: ideo dicit. *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* bene. Sed nunquid non tenemur nos illum colere, cum ipse sit Deus, cui cultus debetur, & gloria? Tenemur proculdubio. Quanam igitur ratione id praestabimus? si id ita impleamus, ut hono-

rificemus illum. Audi illum. *Immola Deo Ps. 49. 14 sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Inuoca me in distributionibus: eruam te, & honorificabis me.* Haec tria a te petit. Primum, ut immoles sacrificium laudis. Quo temporibus nostris intelligimus sacrificium Missae, & omne opus bonum, quo Deus honoratur. Secundum, ut reddas Altissimo vota tua; nempe debita tua persoluas tam Deo, quam hominibus. Vota emissa obligant, sic & praecipua omnia, sic promissa, & quae ex iustitia fratribus debemus, haec unicuique reddenda. Tertium, ut inuoces eum in die tribulationis, ut videlicet in quacumque necessitate ad illum confugas tanquam ad Patrem, qui filiorum suorum curam gerit, qui idcirco promittit, quod eruet te de tribulatione, ut tu erutus illum laudes. De sacrificiis solus odor ad Deum pertinebat, *odorem suauissimum Domino* (inquit Scriptura. De operibus iustitiae solus **Leu. 1. 9.** honor pertinet, & peruenit ad thronum gloriae eius. In his autem operibus, quibus Deus honoratur, eminet in proximum misericordia. Quo sensu dicebat **9** Deus per Oseam, Prophetam. *Misericordiam volui, & non sacrificium: quia in proximi dilectione potissimum honoratur.* Hinc Paulus. *Beneficentia autem, & Heb. 13. 16* *communiois nolite obliuisci. Talibus enim hostiis promeretur Deus.*

Ergo nihil aequè illi molestum est atque odisse proximum, & inobedientem, praetendere se honorare Deum; & non reconciliatum introire ad altare Dei. Ideo **Ps. 49. 16.** in Psalmo supra dicto pergit dicens. *Pecatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum. Iactas verba mea, ut laudator, & ut transgressor: assumis in ore tuo praedicans, & exaltans, & assumis in manu, proiciens, & despiciens: quia in corde tuo odisti disciplinam, quae sola me delectat. Vis scire in quo? audi tandem. Si **Ps. 49. 18.** *videbas furem, curuebas cum eo, & cum adulteris portam tuam ponebas: os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinabat**

nabat dolos; sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuae ponebas scandalum. Vides hæc omnia patari contra proximum. Furtum rem auferit, adulterium honorem; dolus veritatem, scandalum salutem. Hæc sunt, quæ odit Deus; & odit quidem in omnibus, sed in iis maximè, qui appropinquare Deo volunt, quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non deliquerit. Heu! quot Christiani ingrediuntur templum Dei, & se ibi gerunt in conspectu suo, quasi sint serui Dei. Sed quid dicit sermo diuinus? *Quadam die cum venissent filij Dei, & assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan.* Cum bonis & mali permixti sunt. Quid autem prætendebat Satan, assistens coram Domino? offendere sanctum virum Iob, percutere tribulare, affligere tentatum per omnia, opus verè Satanicum. Interrogauit eum Dominus, ut aperiretur malitia eius. Tu, tu interroga te metipsum: dic tibi ipsi. Vnde venis? è foro, è negotio, è domo, de via venio à peccatis in proximum commissis. Sed nunquid huc veni, vt mihi dimittantur? si vis dimitti, *Vadere conciliari fratri tuo,* & roga illum, vt dimittat tibi debita, vt iustificeris in sermonibus tuis rogans illum, & Deum.

Heu! neque ob hoc huc venisti. Sed vt communem mentem tuearis; & fortè, vt omnia tua fiant in peccatum, rogans te prospere agere, dum aduersus fratrem tuum vires moues, vt dolos moliris: rogas, vt in lite quoque iniusta vincas, cum iudicaris. Non absurdè igitur Salomon tibi iussit, *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei.* Verum quod maximè doleo istud est. Vnus erat Satan inter multos filios, qui Domino assistebant. At verò in Ecclesia Dei ante oculos Dei. Quid? Dominus de caelo prospexit super filios hominù, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum? omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad vnum. Vbi leuantur oculi ad Deum; vbi requiritur Deus, nempe in domo sua, num est intelligens, aut requirens Deum? Pauci saltem nunc. *Quoniam*

defecit sanctus, diminuta sunt veritates à filiis hominum. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Sed quia Deus sapienter agit nolens aliquem perire, expectans donec vadat reconciliari, & reuertitur; putant illum iniquitatibus suis conuiuere, sed ecce vox Dei clamantis. *Hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè, quod ero tui similis? Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Contra faciem tuam ponet scelera tua, qui scelestus temerè audes comparere ante faciem eius, ac si ea illi non displicuerint: arguet ipse, vt videas malum tuum. Intelligitè ergò insipientes in populo, & videte vias vestrarum, & stante super illas, illasque dirigite. Quod vobis concedat qui viuunt, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO SECVNDA.
ARGVMENTVM.

Quàm iuste Christus à nobis exigit abundantiora opera iustitia, quàm antiquitus faciebat. Explanantur Scripturarum mirifici sensus. In morali suadet ista operum abundantia.

TANTVM bonum, quod est regnum cælorum ad prouocandos homines, vt abundantius studeant, quæ illis præcipiuntur, obseruare, profectò nõ minima virtutis est, atque efficacæ, vt meritò legislator noster possit dicere. *Nisi abundauerit iustitia vestra, non intrabitis in regnum cælorum.* Quibus erat antiqua lex promulgata, iis ingressus in terram promissionis lacte, & melle manantem promittebatur, longaq; secunda, & commoda in illa commoratio. At nobis proponitur abundans introitus in æternum regnum Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi, vt ait Petrus. Iure itaque meritò abundantior nobis iubetur iustitia, vt abundemus in omne opus bonum. Excellentiori enim via nobis pergendum est, qua

tam æternam, quæ sunt bona merita, & præmia. Graue iugum per legem positum fuit super filios Adam. Verum Christus, cuius sub lingua mel est, & lac, protellatur. *Iugum meum suave est.* Tollite ergo iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris, quia vestrum est regnum cælorum. Porta igitur iugum hoc, quod tibi Dominus, non sicut hi, qui imponunt onera grauiâ, & importabilia super humeros hominum, suauiter imponit, & leuiter. Sed sicut Baos, qui quod donauerat, posuit super futuram sponfam, quæ illa portans ingressa est ciuitatem, vbi requiesceret. Heu! si relinqueremus patriam nostram, vbi falli dii adorantur, sicut reliquit Ruth, si veniremus ad Deum verum, & sub eius alas cõfugeremus, gratiam, sicut dixit illa, clementis in nos patris familias reperiremus, inueniremus misericordiâ, sentiremus suauitatem, & æternam salutem tandem consequeremur.

4 Nam (quod erat secundum) legi proponitur merces. *Intrabitis in regnum cælorum.* Transgressori autem supplicium intentatur. *Qui occiderit, reus erit iudicij. Qui dixerit fatuus, reus erit gehenna ignis.* Plena promissionibus & minis est diuina Scriptura tam noua, quàm vetus. Quæ omnes, vt lege mæsurantur, ita legum conditione ostendunt: Vt vbi excellentior est lex, ibi vel amplior gloria, vel grauior pœna ab his expectetur, qui illam vel contulerint, vel renuerint. Inde eni cõfecit Dominus, legem suam veteri esse eminentiorẽ, quod illius transgressoribus atrocior indicatur pœna, nis quoque, qui minori culpa, quàm qui antiquam præterierint, teneri videantur. Qui enim occiderit, iudicij, per veterem, reus erat. Qua multa is stringitur hic, qui tantum irascitur fratri suo; at fatuitatẽ illi exprobrans, igne gehennæ in extremo dånatur. Animus namque ad legem cum trahendus erat, tum impellendus. Nam ligari abhorret quisque, nisi inde speret vtilitatem, aut si in vinculis non remaneat, maius illum maneat incommodum, vt vincula, aut temperet expectatum bonum, aut malum contineat, quod timeretur.

Verum hoc in quibuscunque actionibus sapienter prudenterque consideratur, vt ne præsentia solum intueamur, sed quæ inde sunt in futurum profectura, intente prospiciamus. Brutorum est ea, quæ in conspectu sunt, tantum aspicere. Ratio ad futura quoque & ad ea maxime dirigit inspectionem, quo quæ præ manibus habet, diligentius vertat, & cautiùs. Nam præsentia modo si attendas, illa aut amas inhoneste, aut turpiter fugis. Ammon 1. *Reg. 13.* præsentis raptus delectatione, montem sibi comparauit. Dauid a sibi illatis iniuriis auertens animum, bonum futurum sibi que ex his euenturum, intendit, sperauit; & demum consecutus est. Abisai quod erat in prospectu attendens, occidere voluit iniurium Semei. At non sic sapiens Rex. *Dimittit* (inquit) *seum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, si forte respiciat Dominus afflictionem meam. Credat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* 2. *Re. 16. 11.*

Et quoniam multorum infirma mens, 6 in præsentis impiorum prosperitate, & feclicitate nutat facile: vnde est illud. *Mispe- Ps. 72. 3.* *ne moti sunt pedes, qui zelant super iniquos pacem peccatorum videns.* Propterea mone-mur saluberrimè, vt oculos a præsentibus ad superuentura reuocemus. *Noli amulari Ps. 36. 1.* *in malignantibus, neque zelaueris super faciens iniquitatem, quoniam tanquam faxnum velociter arefcunt: & quemadmodum olera herbarum cito decident.* Vides futura mala? ea te retrahant ab instantium concupiscentia. Verum futurorum bonorum spes, certa que expectatio tempus suum moderetur. *Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitiis eius.* Spera (inquit) in Domino, futura prospiciens: fac bonitatem, præsentia disponens: inhabita terram, interim expectans tuæ bonitatis effectum: & pasceris in diuitiis eius, non mundi, nõ fortuna donatis, aut vano labore comparatis, quæ transeunt omnia, sed in diuitiis eius, Domini videlicet quæ semper manent. Propterea ergo, *noli amulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente iniustitias. Quoniam qui malignatur exterminabuntur,*

buntur, sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram, & adhuc pusillum, & non erit peccator, & quares locum eius, & non inuenies. Mansueti autem hereditabunt terram, & delebuntur in multitudinē pacis. In hunc modum hortatur & Salomon. Non amuletur cor tuum peccatores; sed in timore Domini esto t. ta die; quia habebis spem in nouissimo, & praesolatio tua non auferetur

Pro. 23. 17.

7

Hoc autem speciale est in lege, quia illius munus est nedum praesentium habere rationem, sed ad futura dirigere; & quoniam illius obseruatio laboriosa esse videtur, indiget homo, aut praemio sustentari, aut flagello compelli; quod utrumque futurum anteponitur. In quo istud est singulare, quod a principio Deus in praemio promittendo, usus est facto; sed verbo, in comminando supplicio. Creatum hominem posuit in loco voluptatis, ubi erat lignum vitae. Hoc igitur iam bonum praesens erat, quo & futurum poterat praecognosci; totum in re. Sed malum intendans si homo praecceptum praeuaricatus fuerit, verba facit solummodo. In quocūque die comederis, morte morieris. Et quāuis modō per esum ligni vetiti scientiam infeliciter, & experientiam boni, & mali consecuti sumus; ut ex praesentibus malis futura suspicari possimus, atque conuicere, ac veluti praegustare: Deus tamen, qui diues est in misericordia, libentius, atque frequentius commodorum promissionibus, atque praegustationibus nos confirmat. Mala verō in aliis potius, quam in nobis conspicienda proponit.

Gen. 2. 15

Gen. 2. 17.

Eph. 2. 4.

8

Post transitum maris rubri, ubi populus gustauit aquae dulcedinem, quae prius fuerat amara, constituit ei Deus praeccepta atque iudicia, atque ibi tentauit eum dicens. Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, cunctum languorem quem posui in Aegypto nō inducam super te. Ego enim Dominus Saluator tuus. In ore dulcedo, in aure languor: gustans in se dulcedinem, audiens in alio languorem. Tentatur num mandatis obediat, & ad illorum custodiam inuitatur. Heu! quot, quantisque bonis nos ad

Exo. 15. 25.

custodiendam legem prouocamur? si mala intentantur, ad alios dirigimur. Quot bonis fruimur in Ecclesia sancta Dei. Bonitatem se ipsi cum seruo tuo Domine. Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Multa bona ostendisti nobis ex Patre tuo, pertransiens benefaciendo, & sanando omnes oppressos. Fecisti cenam magnam, & vocasti multos, parasti cibum illorum, nam tauri, & altitia occisa sunt, & omnia parata, occiso etiam vitulo saginato, dicam cum Apostolo. Si proprio filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Vocat ergo. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Et adhuc moramur tamen? Iam si malis compungeris magis, audi. Ite ad locum meum in Silo, & videte quid fecerim ei propter malitiam populi mei. Non enim frustra Dominus sua legis iustitiae apponit mercedem, regnum caelorum: citans autem veterem legem, supplicij, aut iudicij facit mentionem, dicens. Qui occiderit, reus erit iudicio. Neque ad poenam praeteriti Euangelij transit, nisi a veteri sumpta occasione, ut suae legis super Moysaem, excellentiam demonstraret: quod si & alibi minetur solum, & stridorem dentium, & ignem inextinguibilem, coactus veluti id facit, imprimis a morem intendens, caelestemque mercedem. Ideo & Paulus ad punitiones antiquorum nos mittit dicens. Neque fornicamur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt, & a serpentibus perierunt. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Vide ergo bonitatem, & seueritatem Dei: in eos, qui ceciderunt, seueritatem, in te autem bonitatem Dei: ex qua bonitate, discite tu bonitatem facere, rogans. Quia bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine Bonitate, & disciplina, & scientia doce me. Scientia illumina, disciplina coepelle, ut facia bonitatem, atque ita in bonitate tua doce me facere iustificationes tuas in omni tempore. Quia bonus es tu, & bene fac bonis.

Pf. 118. 67.
Ioh. 10. 30.
A. 10. 31.

Luc. 14. 16.
Matt. 22. 1.
Luc. 15. 21.
Rom. 8. 31.
Mat. 11. 11.

Ier. 7. 11.

Exo.

Exo.

Matt. 8. 12.

Ex. 13. 42.

Ex. 50. 6.

12. 13. Ex. 14.

51. Ex. 15. 30.

Luc. 13. 31.

Mar. 9. 44.

1. Cor. 10. 1.

Num. 25. 6.

Num. 21. 5.

Num. 11. 1. Ex.

14. 1.

Ro. 10. 12.

Pf. 118. 67.

Pf. 118. 68.

Pf. 124. 4.

SE-

SECVNDA PARS.

colendo Deo. Ita prima iussio specialis Euangelicę legis, quatenus à veteri distat, est ista. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, &c.* quę est modificatio quędam dilectionis proximi.

Quid vero inter vtramque intersit, voluit Dominus à nobis sciri, vt & ipse cognosceretur legis consummator, & sua lex omnium legum consummatio; vt verè sit *latum mandatum eius nimis.* Iussio illa vetus pertinet ad cultum Dei, noua ista ad fratris coniunctum. Vtraque sancta. Nam lex est sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. At si occurrant ambo ista præcepta & se mutuo impediunt, vtrū illorum est præponendum? neutrum quidem omitendum, quia vtrumque iustū, & bonū, sed vt notum sit omnibus, quod Deus bonorum nostrorum non indiget, & quod in hoc, vt salui simus, suam gloriam collocavit, decreuit, nisi fuerimus cū proximo dilectione coniuncti, munera nostra nō acceptare, quin potius reprobare. Aliud est quidem, te Deum omnibus antepone, etiam fratri; aliud prius offerre, quàm reconciliari. Nam quod tenearis prius reconciliari, quàm offerre, hoc est, quia sic Deus ipse vult, cui debemus offerre. Et propterea vt obediamus illi, vt vereamur, vt gratum præstemus obsequiū, pax cū proximo, sacro sacrificio est præmittenda. Idcirco enim per Prophetā protestatus est. *Quia misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei magis quàm holocausta.* Queritur tibi quod populus misericordiam negligat. *Misericordia vestra (inquit) quasi nubes matutina, & quasi ros manē pertransiens.* Matutinus vapor vel nube, vel rore cōcretus primo solis spiculo vix percussus mox euanescit. Huiusmodi est hominū dilectio, & misericordia in proximū, quantulumque offensione, recedit. Hoc quàm Deus abhorreat subdēns significat. *Propter hoc dolauit in Prophetis, & occidi eos in verbis oris mei.* Qui dolat adimit, qui occidit interimit. Dolatio Prophetarum erant persecutiones, flagellationes, carcerationes, quas patiebantur à populo: vel erant separationes à negotiis secularibus, vt semper præstō

Præp. 12. **I**ngredietur ad doctrinam cor tuum, & laures tua ad verba scientia. Adeo enim bebitores summus Christo, qui est Dei Sapientia, vt doctrinę, ac verborum scientia mirabili. Propter quod hodie implens legem, atque perficiens iubet. *Si ergo offers munus tuum ad altare, &c.* Facta enim comparatione legum ex eorum præcipuis præceptis, dum alterum alteri antepone, consecutionem innuit, qua altera alteri veniat præponenda. Vetus, maxime oblationes iubet; noua autem proximi dilectionem. Quod nouum sit dilectio proximi singulare mandatum, habet illius Legislator dicens. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* Quod veteris præcipuum munus sit offerre, inde habemus, quod mox post decem præcepta, quę in duabus tabulis continebantur, legem cæremoniarum aggrediens mandat. *Non facietis Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra, oues vestras, & boues in omni loco vbi fuerit memoria nominis mei.* Explicauerat quidem in primo Decalogi præcepto ne fierent sculptilia, neque adorarentur. Sed nē quis illorum preciositate decipiatur, nunc monet, vt non fiant ex auro, aut argento, subtrahens occasionem idololatrice. Quod contra subdit, vt de terra fiat altare eius, in quo oblationes sint faciendę: sic vnā docens modum istum præcipuum illius colendi per sacrificia, & oblationes, quem modum iam olim vsque à constitutione mundi hominibus reuelauerat. Qui, vt naturę consonus esse demonstratur, studium maxime & artificium ablegat in altari extruendo. *Altare (inquit) de terra facietis mihi. Quod si altare lapideum fecerit mihi, non edificabo illud de sectis lapidibus: si enim leuaueris cultum super eo, polluetur.* Prima ergo iussio Mosaicę legis est offerre hostias super terreum, aut lapideum altare, quę est modificatio legis de

Tom. I. Belluntani.

Ps. 118. 96.

Ro. 17. 12.

Psal. 115. 2.

Osea 6. 6.

Osea 6. 4.

Osea 6. 5.

præstò essent diuinis mandatis, & populi monitionib. occiso per se manifesta est, quid sit. Sic dolabat Deus seruos suos, & occidebat mittens illos ad populum non credentem, sed contradicentem, atque contra missos à Deo crudeliter insurgentem. Qui tamen in sacrificiis suis se Deo placere reputabat: vt propterea dicat Dominus. *Misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei magis, quam holocausta.* Scientia Dei hæc est, qua intelligitur, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens.

Osea 6. 6.

II
Osea 6. 4.

Heu! quam verà multis plurimisque Christianis dici potest. *Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens?* nubes vapor est ad modicum parens in aëre, vbi in nubem condensatur. Ros quoque vapor est, qui raptus in sublimè ad aquæ dispositionem frigore tactus inclinatur, qui vbi superuenientis solis radios modicum sentit, mox loco cedit, & in terram cadit, quasi fugiens Solem, & se ab eo abscondens. Sed sol sic cut nebulam dispergit, sic soluit rorem; & sublimes facillè tangit, existentes vcluti in aëre, exardescens ira, & humiles, veluti terram incedentes. Ecce misericordia nostra quasi ros. In tantum proximos diligimus; quantum nobis vtilis sunt. At si vel modicum incommodauerint, ira confurget, indignatio, amaritudo. Paruula illa dilectio ex natura confurgens, qua diligimus diligentes nos, sicut faciunt Ethnici quoque, mox subtrahitur, fugit, euanescit. Et Ecclesias tamen intramus; in Missa Deo offerimus manibus Sacerdotum; peccatus percussimus; veniam precamur, & misericordiam. Audite ergo, *Si offers munus, &c.*

12

Gen. 15. 1.

2. Cor. 13.

11

Sed quæ utilitas in vtrisque? si fratrem amauero, si munus obtulero, quid erit mihi? quid consequar mercedis, & emolumentum; quando iam dictum est, quod retributio lege proponitur? Quæ merces itaque? Deus ipse. Ego (inquit Deus) *merces tua magna nimis.* Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Sic pollicetur Sanctus Apostolus: ergo pacis merces Deus est: itidem & oblationis,

nam Deus ipse postquam iussit sibi altare de terra fieri, ac super illo sibi offerri victimas, hanc eminentissimam promissionem subiunxit. *Veniam ad te, & benedicam tibi.* Ecce quomodo pace, & oblatione adest nobis Deus noster. Et cur putas nisi propter hoc inuitari Ierusalem ad laudandum Deum de his duobus? *Lauda* (inquit) *Ierusalem Dominum, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te.* Et nihilominus ad eundem Dominum pro his duobus deprecandum hortatur. *Rogate, quæ ad pacem sunt Ierusalem, & abundantia diligentibus te.* Sed quid abundantia ad oblationem? Audi pergentem, *Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te. Propter domum Domini Dei nostri quasi bona tibi.* Abundantiam (inquam) tibi bonorum concupiui, vt in domo Dei frequentes, pingues, & abundantes fierent oblationes. Ideo abundantiam non absolute postulat, sed iis, qui diligunt Dominum, & abundantia (inquit) *diligentibus te.* Ij enim deuote offerunt Deo illi obtemperantes monitioni. *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum.*

Laudet ergo Dominum Ierusalem, & roget pro pace, & oblatione, quoniam ciuitas ipsa ciuitas est Magni Regis, ciuitas sancta de qua dicit. *Et in ciuitate sanctificata similiter requiesci.* Vnde & Psalmus. *Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium, & bellum.* Quod nos legimus in Pæce, Hebræa habent, in Sale, vt intelligamus illum loqui de ciuitate Ierusalem; maxime cū addat. *Et habitatio eius in Sion.* Qui erat locus insignior illius ciuitatis, à quo frequenter tota ciuitas denominatur. Vnde supra dixit Dauid. *Lauda Ierusalem Dominum lauda Deum tuum Sion.* Rectè ergo Deus, qui est Deus pacis, locum sibi elegit in Ierusalem; quæ etiam dicebatur Salem, id est, Pax; vt Paulus interpretatur. Propter quod *ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium, & bellum.* Hoc eodem in loco iubet sibi offerri. Vnde vt supra iussit in lege. *Offeretis oues vestras, & boues viciumque fuerit memoria nominis mei.* Quæ manifeste fuit in templo Ierusalem. Ergo cum

cum Deus in Ierusalē maxime habitaret, ubi propterea dilectio, & oblatio in primis quærentur, & debent exerceri, planum est per hæc duo Deum fieri prope nos, id est nobis propitium atque præsentem.

14 Sed mysterij plena sunt verba illa. *Veniam ad te & benedicam tibi.* Quæ, quod spectent oblationes, & sacrificia, lex innuit, ea inter altaris structuram interponens. Primum enim iubet. *Altare de terra facietis mihi* Hinc pollicetur. *Veniam ad te, & benedicam tibi* Rursus deinde. *Quid si altare lapideum feceris mihi, non adificabis illud de sectis lapidibus, & mox iussa oblatione, facit hanc promissionem. Offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra, oves vestras, & boues in omni loco, in quo fuerit memoria mei Veniam ad te, & benedicam tibi.* Examinemus ergo quis sit, qualisque aduentus iste. Modum vnū expressit Moy-

15 ses dicens. *Non est alia natio tam grandis, qua habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster ad est cunctis obsecrationibus nostris.* Ad est ergo veniens ad liberandū nos, & ad benedicendum. Sic aderat, sic veniebat dum ei fierent oblationes, & obseruationes. Hinc altior habetur modus.

17 Quare enim respiciebat Deus ad munera, quæ sibi in altari offerebantur? certe quia typus erant futuræ in cruce oblationis Christi. Ibi erat Christus in figura, ibi Christus: offerebatur interim in vmbra, donec veniret veritas, ibi veniebat, & benedicebat iustificans eos, qui oculos fidei per speculum figurarum in illum intenderent, credentes in eum, qui venturus erat. Si autem venturus aliquando qui est tertius modus veniendi, tum venit profectō, ubi venit plenitudo temporis. Quam temporis plenitudinem ex ipsis cognoscimus oblationibus: venit enim illas impleturus: illas terminaturus, illas in perfectum consummatumque translaturus. Audi illum in Psalmo concinentem cum interprete Apostolo. *Sacrificium, & oblationem nolui- sti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum, & pro peccato nõ postulasti. Tunc dixi, ecce venio* Quid ergo lex? Facto mihi terreo altari offeretis in eo donec veniam,

nam cum venero non vterà offeretis oves vestras, & boues. Vna enim oblatione cōsummabo in æternum sanctificatos. Veniam ipse altare, hostia, sacerdos. Quid putas verabat lex nē alibi, quàm super altare, quod erat in tabernaculo fieret sacrificium, & alibi tamen sancti homines offerebant? lex ad Christum respiciebat discernens, quod in alio aliquo non esset salus, neque gratus poterat esse, qui non per ostium hoc accederet ad Deum. Sancti alibi offerentes vel necessitate vel iussu Dei id faciebant, scientes tamen, & per eorum altaria vnum, eundemque Christum designari. Est ergo altare nostrum, est & hostia, & sacerdos, qui obtulit semetipsum immaculatum Deo.

Cum ergo ideo mortuus sit, & oblatus, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum: quis diuisus à fratre accedere audebit ad altare Dei? diuisus aliquo modo est Christus dum in cruce emisit spiritum; manens in cruce, & descendens ad inferos, ut omnes vnum essemus in illo, vbi non est Iudæus, neque Græcus; non est masculus, neque fœmina. Sed omnia, & in omnibus Christus, omnes enim (inquit Apostolus) vos vnum estis in Christo Iesu. Quis ergo nos separabit? quis rixas, & dissensiones seminabit? certe qui recessit à Deo creatore suo: qui super bonum semē, seminavit zizania: qui protoplastos qui erant in carne vnā, fecit in mente diuersos, ut se mutuo culparent. Hoc autem facit, ut à Deo elonget nos & pereamus. Quonia qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te Heu! non plus valet apud te Deus quam modicum illud, quod tibi reputas ab inimico subtractum? non totum mundum magis, quam Deum mundi creatorem perdere erit animus tibi? Vnde omnia, & agrum eme, in quo thesaurus est absconditus. Relinque parentes tuos sicut Ruth. Relinque terram, in qua natus es. Relinque te metipsum, ut cum Domino glorieris, ut Deo potiaris, ut sit Dominus Deus tuus, & corona gloriæ, & fœrum exultationis, Amen.

Heb. 10. 14

Heb. 9. 14.

16 Ioh. 11. 52.

Gal. 3. 28.

Col. 3. 11.

Mat. 13. 25
Gen. 3. 11.

Pf. 72. 27.

Mat. 13.
Ruth 3. 11.
44.

SECUNDA PARS.

17. **A**bundantia vox ista suavis, & grata? heu cur non illicit mentes nostras? cur non trahit? cur non impellit? sicut appetimus bonum, sic illius augmentum, magnitudinem, abundantiam maximè concupiscimus: eadem enim ratio, quæ ad bonum inuitat, ad id quod maximè bonum est, tractu vehementiore compellit, ut quemadmodum ipsum bonum crescit, crescat & amor & ardor. Quamobrem Deus, ut nos fortius ad virtutem animaret, mercedis repromittit magnitudinem, & abundantiam. *Date* (inquit Dominus) *& dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.*
- Luc. 6, 38.*
- Psa. 127, 2.* Sic & Psalmo. *Labores manuum tuarum quia manducabis beatus es, & bene tibi erit. Bene erit* (inquam) *quia uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filij tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensurae tuae. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Ideò in benedictionibus factis populo si legem cultodiret, audimus. *Benedictus fructus ventris tui, & fructus terra tua. Abundare refaciet Dominus omnibus bonis, fructu ueteri tui, & fructu iumentorum tuorum fructu terra tua.*
- Deut. 28, 4-11.*
18. Sed si abundantia placet, eaque in san-ctitate consistit, quæ in bonitate, & in am-plitudine terrena omnia bona superat: hæc potissimum nobis tum natura, tum recta ratio suadet, ut eam ardentius expeta-mus. Quod eò magis facere nos conue-nit, quod in lege nostra audimus. *Nisi ab-undauerit iustitia uestra plus quàm Striba-rum, & Pharisæorum, non intrabitis in re-gnum cælorum.* Abundantia abundantiam promeretur, abundantia iustitiæ, gloria cælestis cumulatissimam abundantiam. Sub-figura temporalium, quæ veteribus pro-mittebantur, erant spiritualia, erant per-manentia, ac diu duratura bona, erant cæ-lestia: fructus veteri erant fructus Sapientiæ, quæ sic nos hortatur. *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.* Non sat vobis sit gustare
- Eccli. 24, 26.*

fructus meos, quos ego genero, illis im-plemini. Sit mens vestra sicut vitis abun-dans, sint filij isti, sint opera vestra, sint me-rita sicut nouelle oliuarum in circuitu men-sæ, mens ubi deliciatur, præstant hi filij filiis naturalibus. Eadem enim Sapientia dicit per Salomonem. *Melior est fructus meus auro, & lapide pretioso, & gemimina mea argento electo.*

Sed heu! abundantiam appetentes, ap-parentem modo, quæ bonis est vacua, quæ penuriæ plena est, toto amplectimur cor-dis affectu. Verè bonum, si gustetur, fa-mem accendit. Qui edunt me, adhuc e-suriunt: voluptas quam sentimus, nos ad maiorem accendit: atque ita cum delecta-tione ad ea, quæ delectant magis, aspira-mus. Falsum autem bonum simul atque senti-tur, eius, nos vanitas, illiusque fallacia, si sa-pientes esse mus, arceret nos à se. At mente corrupti, & gustu interiori, ad vltiora tendimus, aliena tentamus, neque nisi ter-rena sapientes, veteribus proiectis, noua quærentes, semper esurimus, semper sitimus, semper desideramus. Satagimus impleri, quia sic est vita hominum, ut ad completiora rapiatur; sed non saturatur o-culus visu, nec auris auditu impletur: & ut alibi ait Salomon. *Non satiantur oculi eius diuitiis.* Non eadem ergo ratione abun-dantiam quærent sapiens, & stultus: ille gustato spiritu, cupit bono illo impleri, quod verum expertus est, quod solidum, quod nunquam deficiens, quod tantæ est magnitudinis, ut quotidie possit com-pletius possideri. Ille verò nempè stul-tus, quia quod quærebat, in quæsitis bonis non inuenit, putat in ampliori-bus comprehendere: & vacuus vanita-tatem quærit, ut impleatur. Abundan-tiam quærent hic, & ille. Alter ex plenitudine, alter ex vacuitate. Sapiens ex consolatione, stultus ex morore: sapiens quod quærit inuenit, stultus eo minus in-uenit, quod plus quærit.

Te igitur, ô stulte, conuenio: laboras, ut dixeris, & abundes: ad quid diuitia-rum opere exoptas? ad quid illa, ad quam aspiras maximè, abundantia? num ut plus labores: ut plus affligaris: ut plus graueris?

certè

certè, ubi opes plurimæ, glurimæ quoque sunt sollicitudines, timores, anxietates, molestiæ. Fluunt enim quo affluunt magis, neque sine maximo negotio possunt retineri: & illarum augmentum, nõ emolumentum creat, sed tormentum. Ergo laborans, ut dicitur, quærens requiem, & non inueniens, stultus es, & eò stultior; quò manu tenes, & experientia, te vnquã & in diluuiò diuitiarum multarum non inuenturum, ubi, vel pes tuus requiescat, nedum sensus multa cogitans, nedum animus optans grandia, nedum homo totus, totus ipse tu, qui vniuerso toto non potes voti tui esse compos, aut repleti, & satiari. Quòd si per labores in laboribus plurimis esse contentis, quis nisi stultus, stultum te, atque stultissimum

Matth. 12. esse non videat? Etiam *spiritus immun-*

43. *duis quærit requiem, ambulans per loca a-*
Luc. 11. 24. *rida, & in aquosa.* Nam in fluctibus ambulatur iugiter, ne vlla est quies, & qui miserè cruciantur in infernò, mortè appetunt, ut quiescãt. Omnes omnino qui aduersitatibus concutiuntur, in sola spe requiescunt. Quòd si desperant, appetunt se non fuisse, aut inter mortuos magis computari, quàm nõ quiescere. Patientis hæc est querula vox. *Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex utero non statim perij? Quare exceptus genibus? Quare lactatus vberibus? Nunc enim dormiens silerem, & somno meo quiescerem.* Dicentes se esse beatos id propterea putant, quòd à laboribus requiescunt. Omnes itaque quærunt requiem. Quin & sapientia ipsa, qua sapientes viuunt, dicit de se. *In*

Eccli. 2. 4. 11 *omnibus requiem quæsiui.* Tu solus ergò irrequerus, anxius, agitatus, quietis expers, quietis impatiens, quietis inmemor, imò, & quietis inimicus, nihil expectas aliud in laboribus tuis, nisi ut labores? excutis requiem à te, ut quiescas nunquam? Vniuersi, ut in aliis insipientes sunt, multi in hoc sapientes sunt, quod requiem optant, & ut illã adipiscantur, laborant. Tu solus eiusmodi es, ut requiem abhorreas? fugias? detesteris? & stultitia non eris abundans, & superflucus? Quod dicit sapientia. *In omnibus*

requiem quæsiui. Sicut intelligitur in omnibus rebus, ita in omnibus hominibus potest intelligi. Quoniam ipsa verè in hominibus omnibus quærit requiem: Ipsa enim omnibus creat hoc desiderium, hunc excitat appetitum? & in hoc solo absunt à sapientia, quod quærentes requiem, non illam, ubi est, inquirunt. Vbi verò? significat id tibi ipsa sapientia.

In ciuitate sanctificata similiter quiescis, Eccli. 2. 4.

& in plenitudine sanctorum detentio mea. 15. & 16.

Vbi inquam? in sanctitate, ciuitate sanctificata, plenitudine sanctorum. (Sancta intellige sanctuarium, cuius plenitudo erat in his, quæ in illo erant. Nempe arca, altaria, mensa, candelabrum, & suppellex omnis parata ad cultum Dei. Vbi est sanctitudo, ibi est quietudo. Extra sanctitatem requies nulla. Iam ad rem, iam ad stultum, qui adeò stultus est, ut nesciat quoque quid loquatur, nesciat quid operetur, nesciat quid concupiscat; Neque enim non concupiscere non potest requiem; sed tam angustis circumseptus est, ut non aduertat in his eisdem, aliud se quam requiem nequaquam exoptare. In quo verè stultus est.

Eia ergò respicite insipientes omnes, 21.

scientes quod in abundantia cuiuscunque rei sola spectatur requies. Scientes nihilominus, quod non in abundantia cuiuscunque, vita eius est ex his, quæ possidet: & propterea neque requies: & propterea stultus ille vocatus est, & stultitiam suam declarauit mors ei qui dixerat: *Ani-*

ma mea habes multa bona posita in annis. Luc. 12. 19.

plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare.

Non ergò qui sic abundat, nisi paupertate abundans est: ut ergò vera abundantia abundantes simus, sapientem audiamus. *Sapientia edificabitur domus, & prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria, vniuersa substantia pretiosa, & pulcherrima.* Reuocat prius animos nostros sapiens ab auaritia, qua vi, & dolo quis substantiam auget, fundos aggerat, pecuniã cumulare contendit; dicens. *Ne emuleris viros malos, nec desideres esse cum illis: quia rapinas meditatatur mens eorum (ecce violentia) & fraudes labia eius loquentur.*

Prou. 2. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

3. 4.

cur (eccè dolus.) Hac admonitione præmissa iam docet licitum, ac iustum modum thesaurizandi, propterea quòd ædificatur domus, roboratur, impletur per sapientiam, quæ est timor Domini. Ædificatur domus non materialis quidem, sed quæ est ex filiis, & familia honesta, pacifica, commoda. Roboratur tum, quando firmas mittit radices, vt non facile, vel quoquo modo dissoluatur. Repletur, si bonis abundet, si repleantur cellaria, horrea, caulta, arca: vniuersa denique substantia pretiosa, & pulcherrima, vt verè sint gloria, & diuitia in domo ista. Et hoc quidem sapientia valet efficere, efficitq; etiam temporaliter, si non melius aliquid cogitaerit diuina prouidentia. At vera abundantia, quæ est iustitiæ, & illius fructuum, semper consequitur sapientiam, quæ pretiosam confert pulcherrimamque substantiam. O pretiositas! Nescit homo pretium eius. O puchritudo iustitiæ! Hanc non vident, qui oculos habent, & non vident. Hi cupiunt, quod non norunt. Hi sequuntur, quod non assequuntur. Hi ad ea totis anhelant visceribus, quæ non implent, sed instant viscera. Et propterea confundentur inopes, vacui, mendici, cum præterierit tempus, & morientur. Num dicent *Date nobis de oleo v. stro?* num cupient merita sapientes cogmentallè? num non confundentur sapientes in tempore malo, & in diebus fatiis? Confusio etiam nunc operit illos, sed dum sperant in futuris saturari, qui præsentibus decipiuntur, pudorè non sentiunt: spes, quam habent, & expectatio futurorum vbi desunt præsentia, quandã faciunt in decepta mente repletionem, vt non se aduertant vacuos, sed plenos autument. Veniet tempus, ô cæci, quando spes vltra non erit, nec vera, nec falsa, quando regnabit veritas, quando aperientur oculi cæcorum, quando quæ nunc latent, apparebunt manifesta. Tunc erunt confusi spernente illos Deo, quoniã *cum interierint, non iument omnia, neque cum eis descendet gloria eorum*. O confusionem! ô pudorem! ô verecundiam!

Matth. 25. 8. *Date nobis de oleo v. stro?* num cupient merita sapientes cogmentallè? num non confundentur sapientes in tempore malo, & in diebus fatiis? Confusio etiam nunc operit illos, sed dum sperant in futuris saturari, qui præsentibus decipiuntur, pudorè non sentiunt: spes, quam habent, & expectatio futurorum vbi desunt præsentia, quandã faciunt in decepta mente repletionem, vt non se aduertant vacuos, sed plenos autument. Veniet tempus, ô cæci, quando spes vltra non erit, nec vera, nec falsa, quando regnabit veritas, quando aperientur oculi cæcorum, quando quæ nunc latent, apparebunt manifesta. Tunc erunt confusi spernente illos Deo, quoniã *cum interierint, non iument omnia, neque cum eis descendet gloria eorum*. O confusionem! ô pudorem! ô verecundiam!

Psal. 48. 18. *non iument omnia, neque cum eis descendet gloria eorum*. O confusionem! ô pudorem! ô verecundiam!

Prou. 118. 6. *Fælix, qui dicit. Tunc non confundar*

cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Qui perspexerit in legem perfectæ libertatis, Luc. 1. 17, & manserit in ea, hic beatus in factis suis erit. Lex vera bona promittit, & concedit. In solo enim Deo docet confidere. Appone (inquit Salomon) cor tuum ad doctrinam meam, vt sis in Domino fiducia tua. 17. Docce te, vt in Domino sit fiducia tua. Si me audieris, super Domino initeris, sperabis in Domino. Quis autem vnquam sperauit in Domino, & confusus est? Hæc abundantia perficietur, illi adherens, qui solus omne bonum est, qui replet in bonis desiderium iustorum, qui multiplicat augmenta frugum iustitiæ nostræ, qui satiat in bonis, & in seipso nos facit esse beatos. Ita dico vobis, hunc tenete: etenim, qui tenuerit eum, beatus erit. Quod nobis concedat ipse beatus. Amen.

FERIA SEXTA,

DOMINICÆ PRIMÆ.

CONCIO PRIMA.

ARGUMENTVM.

Ascendit Iesus Hierosolymam. Ioan. 5. Ostenditur quòd nomen Angeli significatur sanctitas; nomine notionis aquæ, Passio; & nomine sanitatis, salus animæ: quæ omnia excellenter considerantur allegoricè.

QUÆ est ista diuersitas (nisi aduersitatem maui dicere) consonantissima? Vbi homo de terra sistit cælos, & Angelus & de cælo mouet aquas? Scimus Iosue, quem Paulus cum Septuaginta interpretibus, & libro Ecclesiastici, Iesum vocat, solem lumenque suo præcepto firmasse, donec victoriam perficeret contra hostes. Hodie verò narrat Ioannes, quod Angelus Domini de cælo descendebat secundum tempus in pisinam, & mouebatur aqua: & qui